

Visietekst relaties en seksualiteit

In deze tekst baseren we ons op het beleidskader dat Sensoa uitwerkte voor de sector 'jeugdhulp'. We overlopen eerst enkele algemene uitgangspunten in onze visie. Daarna komt aan bod hoe we in onze basiswerking oog hebben voor seksuele ontwikkeling, hoe we preventief handelen en tot slot hoe we optreden na incidenten.

Deze visie wordt kenbaar gemaakt, o.a. in ons charter van rechten en plichten naar ouders, in een visie-tekst naar nieuwe medewerkers, een visietekst op de website,

Laatste besprekingen: beleidsteam TW 22 april 2016, stuugroep espero 28 april 2016

1. Belangrijke peilers in onze visie thema

Een belangrijk deel van ontwikkeling

Als voorziening willen we aandacht hebben voor alle facetten van welzijn en ontwikkeling. Relaties en seksualiteit zijn daar een belangrijk en wezenlijk facet van. Ook op dit levensdomein moeten jongeren ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Dat betekent voor ons de uitdaging om dit thema en hun noden bespreekbaar te maken en ruimte te geven op een manier die past bij leeftijd, ontwikkelingsniveau van de jongere én het eigene van onze collectieve woonvorm. Een leefgroep heeft immers eigen grenzen, soms anders dan die in een thuissituatie (vb. in je blootje van de badkamer naar de slaapkamer kan misschien thuis, maar niet in een voorziening).

Voorbeelden van belangrijke 'normale', gezonde doelen zijn voor ons:

- dat jongeren zich goed voelen in hun lichaam
- dat jongeren hun eigen grenzen beseffen op lichamelijk vlak: wat vind ik wel/niet leuk
- dat jongeren leren alert zijn voor en respect tonen voor de grenzen van anderen
- dat jongeren op stevige, weerbare wijze kunnen zeggen wat ze prettig vinden en wat niet
- dat jongeren om een gezonde manier omgaan met privacy, en gevoelig zijn voor wat toon/zeg/doe je wel/niet in publieke ruimtes – wat deel je wel/niet met vreemden –
- dat jongeren op een gezonde manier nieuwsgierig (mogen) zijn naar relaties en seksualiteit
- dat jongeren met hun vragen en twijfels rond seksualiteit volwassenen in vertrouwen durven nemen
- dat ouders dit thema bespreekbaar durven en kunnen maken
- ...

Een goede balans tussen beveiligen en kansen bieden

Seksualiteit is voor heel wat van onze jongeren ook een domein waar ontwikkeling niet evident verloopt, gekleurd is geraakt door nare of zelfs traumatische ervaringen. Seksueel gedrag kan dan het domein worden waar thema's uitgespeeld worden als je graag gezien weten, macht, grenzen (niet) durven stellen,.... . We merken ook vaker dan vroeger bij aanmeldingen dat jongeren pleger waren van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Het is onze opdracht kinderen en jongeren te beschermen tegen seksuele ervaringen die niet met wederzijds toestemming, vrijwillig of gelijkwaardig gebeuren, die niet leeftijd/contextadequaaf zijn of zelfbeschadigend. Deze criteria zijn geïnspireerd op het vlaggensysteem van Sensoa. Samen als team

In kindertaal:

SYMBOOL	CRITERIUM	UITLEG IN KINDERTAAL
	Toestemming	Als we het allebei willen en prettig vinden, dan is het oké. Als ik niet wil, dan moet ik dat duidelijk zeggen. Als mijn vriendje/vriendinnetje niet wil, dan mag ik niet aandringen.
	Vrijwilligheid	Ik doe het alleen omdat ik het zélf wil. Niet voor een beloning, om iemand een plezier te doen of te vermijden dat die boos wordt. Ik mag niet aandringen als mijn vriendje/vriendinnetje niet wil.
	Gelijkwaardigheid	Seksuele spelletjes met iemand die veel ouder, sterker of slimmer is of die veel jonger of zwakker is, zijn niet oké.
	Ontwikkeling	Alles op zijn tijd. Ik doe niets waar ik nog te jong of al te oud voor ben.
	Context	Ik houd rekening met mijn omgeving en probeer niemand te storen of choqueren met mijn gedrag.
	Zelfrespect	Ik doe niets dat schadelijk kan zijn voor mezelf. Ik denk na over de gevolgen van mijn gedrag en neem geen risico's.

We beseffen anderzijds dat goed bedoelde zorg en preventie ook kunnen ontaarden in “prepressie”, het creëren van een sterviele omgeving waar alles verboden is ‘uit beveiliging’. Er bestaat altijd het gevaar dat we eerder handelen vanuit “hoe kunnen we zelf gerust zijn als team, geen vervelende angstgevoelens moeten doorstaan”, in plaats van “wat heeft deze jongeren te leren”. We beseffen dat ook seksueel opgroeien met vallen en opstaan gebeurt, en dat het grootste risico misschien wel is dat jongeren dit domein gaan zien als iets ondergronds, stiekem, zonder de steun van volwassenen te verkennen.

Nauw overleg met ouders

Seksualiteit en relaties zijn bij uitstek ook een domein waar ouders, cultuur, families, ... eigen waarden en normen in willen doorgeven. Als voorziening willen we hier dus steeds handelen in nauw overleg met context. Een open, luisterende basishouding (hoe zien jullie dat), zonder daarbij evenwel steeds samen te vallen met het standpunt van ouders/familie. We verwachten van alle medewerkers, bewoners en ouders een niet-discriminerende houding, ook niet op grond van seksuele oriëntatie.

Wanneer we in familiale (ouder-kind, broer-zus) of andere relaties dingen zien die ons niet leeftijdsadequaat lijken, maken we dit steeds bespreekbaar in gezinsgesprekken. We nemen dit soort situaties niet zomaar over, maar denken samen met jongeren na hoe ze zelf hun grenzen kunnen aangeven, welke stappen ze zelf, al dan niet samen met ons, kunnen zetten.

Open communicatie binnen teams als must

Ook tussen teamleden zit er groot verschil in waarden en normen. Dat geeft soms handelingsverlegenheid: wat accepteer ik van jongeren, en wat niet?

Als medewerker bots je vermoedelijk zelf soms op situaties en vragen rond omgaan met privacy, lichamelijke, Mag ik gasten een nachtzoen geven? Een goede knuffel als troost? Hoe ga je

om met toezicht tijdens wassen, verzorging, Teamvergaderingen, overleg met collega's is de beste manier om met je twijfels om te gaan. We kiezen er bewust voor om als organisatie geen lijstje van 'kan wel/kan niet' aan te leggen, omdat zoveel afhangt van je eigen persoon, ontwikkelingsniveau van de jongere, Twijfels kan je ook steeds bespreekbaar maken met jongere, op voorhand (als ik u zo verdrietig zie zitten, dan zou ik u graag eens goed vastpakken) of achteraf (was dat ok als).

We geloven vooral in open communicatie, ook wanneer je een collega iets ziet doen wat voor jou ongemakkelijk voelt. We verwachten van elke medewerker dat je collega's aanspreekt, als je dingen merkt die botsen met je eigen waarden en normenkader.

Een actieve opdracht in leefgroep en therapieën

Een warme sfeer ontstaat niet vanzelf. Het begint al bij gezellige leefruimtes en lokalen. We kunnen als organisatie verder ook waken over een gezonde mix van begeleidingsstijlen binnen teams (regel/relatiegericht): als alle begeleiders zich ongemakkelijk voelen bij een knuffel, een nachtzoen aan een lagere schoolkind, ontzeggen we jongeren iets wezenlijk. Binnen een warm leefgroepklimaat is er ook tussen begeleiders en jongeren plaats voor een knuffel, elkaar eens vastpakken,

Daarnaast kunnen we ook in gezinsgesprekken aandacht hebben voor lichamelijke tussen ouders en kinderen: zetten we iedereen in een aparte stoel, of is er ook een gezellige sofa ? Geven we aandacht aan troostende gebaren als er emotionele momenten zijn in gesprekken ? Ook in individuele therapieën is er ruimte voor lichaamsgericht werken, massage.

Ook tussen jongeren onderling laten we ruimte voor gewone, dagdagelijkse intimiteit, van elkaars haren vlechten tot 's avonds gezellig naast elkaar in de zetel zitten. We willen geen steriele "laat elkaar altijd gerust"- "alles is (zogezegd) veilig want alles is verboden" - sfeer creëren. Opnieuw zijn de criteria uit het vlaggensysteem daarbij een goede gids.

We zijn een deel van de samenleving

Als voorziening hebben we ook rekening te houden met het wettelijk kader. Een uitgebreid dossier van het kindercommissariaat illustreert echter hoe dit wettelijk kader weinig houvast biedt, en ook erg gedateerd is. De voorbije jaren deden verschillende partijen wetsvoorstellen om de wet te herzien. Momenteel kunnen jongeren vanaf 16 jaar autonoom beslissen om seks te hebben. Toch zien wij als voorziening seksualiteit niet zomaar als een af te dwingen/op te eisen recht, dat enkel van leeftijd zou afhangen. In ons spreken met jongeren en ouders zullen we er zelden op terugvallen, en er ons ook niet achter verschuilen ('dat kan niet want het is verboden'). Het is wel belangrijk om bewust stil te staan bij hoe we afwijkingen ten aanzien van dit wettelijk kader motiveren. Hier zullen we steeds transparant over zijn naar jongere en ouders: "ook al ben je 16, toch ...".

2. Aandacht voor relaties en seksualiteit binnen onze basiswerking

Relaties aangaan, grenzen durven aangeven, afstand/nabijheid ten aanzien van anderen is een permanent thema, dat aan bod komt in de leefgroep, Individuele Begeleidings-momenten en individuele therapieën aan bod komt. In onze beeldvorming (synthese-verslag) is er dan

ook aandacht voor het verloop van seksuele ontwikkeling.

- Bij jongere: 'seksuele ontwikkeling' is een standaard-rubriek in onze observatie-leidraad.
- In het gezin: Dit is momenteel geen expliciet thema in onze observatie-leidraad rond gezinsfunctioneren. We zien dit nochtans als een belangrijke domein, waarin we een aantal dimensies van gezinsfunctioneren in kaart kunnen brengen:
 - hoe stellen ouders grenzen
 - hoe loopt communicatie in gezin, wat is (on)bespreekbaar
 - hoe sensitief voelen ouders ontwikkelingsnaden aan/passende zorg
 - hoe goed werken ouders onderling samen, hoe goed lukt het hen om op één lijn te geraken.

Zeker bij de adolescenten-ouders is het logisch dat we dit thema zelf bespreekbaar maken aan begin van traject: uw zoon/dochter komt in een gemengde leefgroep terecht, wat zijn jullie ervaringen zorgen, waarden en normen en omgang van uw zoon/dochter met meisjes/jongens? We vragen waar relevant ook de mening van doorverwijzer, om in te schatten of een jongere goed kan functioneren in een gemengde leefgroep.

We verwachten van alle begeleiders een open, luisterende basishouding als jongeren vragen hebben rond seks. Regelmatig voorzien we een thema-week hier rond voor onze jongeren, die we naar ouders aankondigen. We voorzien in passend voorlichtingsmateriaal/informatieve spelen/.... ("sekskoffer"). Belangrijker dan deze 'eenmalige' initiatieven is echter een begeleidingsklimaat waar spreken over relaties en seksualiteit gewoon is, niet in de kiem gesmoord wordt/weggelachen wordt/....

- in adolescentenleefgroep: folders in leefgroep, www.allesoverseks.be, www.jongvanzin.be (goede reportage "bloot, momenten van intimiteit), canyoufixit, www.vzwzijn.be (lovikoffer),
- voor medewerkers: bib met allerlei voorlichtingsmateriaal, www.seksuelevorming.be, map 'seksualiteit' in de e-bib op de server, www.jeugdseksualiteit.be
- voor vragen van ouders: gezinsgesprekken, website

We maken tijd en ruimte vrij om dit samen met jongeren te bekijken, eerder dan gewoon info/website door geven. Jongeren geven daarbij zelf aan met wie ze dit soort thema's liefst bespreken. Dit kan, maar hoeft zeker niet de IB te zijn.

Als je pas over seksualiteit begin te spreken naar aanleiding van incidenten, ben je niet goed bezig! Binnen elke werking zoeken we naar passende manieren om het zowel gestructureerd als tussendoor aan bod te laten komen. Wanneer het thema op scholen aan bod komt, spelen we hier ook op in in de leefgroep.

Elke leefgroep heeft een duidelijk maar beperkt kader rond relaties, seksualiteit, ... wat is passend /wat niet kan. Deze regels staan in een onthaalboekje, zijn duidelijk voor de jongere en worden bij start van de opname nog eens overlopen door de IB.

NICA	Samen op kamer: Omdat we in het begin mekaar nog leren kennen, is het nog niet toegestaan dat kinderen zonder toezicht samen op de kamer spelen. Pas na de synthese kunnen de begeleiders op dienst toestaan dat kinderen samen op de kamer spelen. Dit is altijd met de deur open en beperkt in tijd.
------	---

	<p>Wassen: De kinderen van 10 en 11 jaar wassen zich meteen na het avondeten. De kinderen in de een subgroep douchen op dinsdag en donderdag. Op maandag en woensdag wassen zij zich aan de lavabo. De kinderen in de andere subgroep douchen op maandag en woensdag. Op dinsdag en donderdag wassen zij zich aan de lavabo. Begeleiders zullen bij jongere kinderen soms helpen of toezicht houden op wassen. Wil je dat liever niet dan kan je dat steeds zeggen. We bekijken dan op de teamvergadering of toezicht echt nodig is, of niet, en hoe we je kunnen helpen oom zelfstandiger te worden.</p> <p>Koppeltjes: We zijn geen voorstander van koppeltjes binnen de leefgroep. We weten echter dat deze (kunnen) bestaan en we zien er op toe dit geen invloed heeft op de leefgroep.</p>
Adolescenten Espero	<p>ADOLESCENTEN</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een knuffel, een afscheidsoen, elkaar eens vastpakken, ... kan natuurlijk binnen de leefgroep. Maar wanneer iets storend wordt voor de rest van de groep, dan zullen begeleiders dat me jou bespreken. • Bezoek op de eigen kamer kan, in principe met de deur open. We snappen dat je soms met je vriend/vriendin even alleen wilt zijn, met de deur toe. Dat kan, maar daarover gaan we dan graag eerst in gesprek met jou, en soms je ouders. • Op dinsdag en donderdag zijn er vaste bezoekdagen. (vanaf 20u tot een halfuur voor slapengaan). Indien je dan ook je vrije avond neemt, kan je met je bezoek op stap. Het is niet de bedoeling om tijdens het bezoek extra drukte te veroorzaken in de leefgroep, dus het bezoek gaat door in de kamer van de jongere of in een aparte ruimte. Wanneer we bezorgd zijn om de mensen met wie je optrekt, de plaatsen waar je rondhangt, zullen we dit eerlijk met jou en je ouders bespreken, en samen zoeken naar manieren waarop je ons je veiligheid kan garanderen. Soms kan dat betekenen dat we tijdelijk je vrijheden beperken, en bijvoorbeeld meer waakzaamheid zullen tonen/vragen rond met wie je waar, wanneer optrekt. Soms kan het betekenen dat we tijdelijk de marge om alleen op vrije avond of dergelijke te gaan inperken. • De kamer van iemand anders loop je niet zomaar binnen. Net zoals jij respect wil voor je privacy, vragen we je ook om die van anderen te respecteren. Je vraagt het even als je op elkaars kamer wil gaan. • We verwachten dat je kledij gepast is om in een leefgroep te komen. Indien wij dit niet vinden, gaat de begeleiding jou vragen om je te gaan omkleden in je kamer.
Kotwerking	<p>KOTWERKING</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je kan geen andere mensen laten overnachten. Je mag wel bezoek ontvangen, binnen de bezoekaftspraken. Ook je bezoek mag geen overlast veroorzaken. • Wanneer we bezorgd zijn om de mensen met wie je optrekt, de plaatsen waar je rondhangt, zullen we dit eerlijk met jou en je ouders bespreken. En samen zoeken naar manieren waarop je ons je veiligheid kan garanderen. Soms kan dat betekenen dat we tijdelijk je vrijheden beperken, en bijvoorbeeld meer waakzaamheid zullen tonen/vragen rond met wie je waar, wanneer optrekt. Soms kan het betekenen dat we tijdelijk de marge om alleen op vrije avond of dergelijke te gaan inperken.
Living Rene	<ul style="list-style-type: none"> • we spelen niet samen op de kamer of in de snoezelhoek • Tijdens het wassen is er altijd een begeleider in de buurt. • Koppeltjes kunnen de sfeer in de groep behoorlijk verpesten. Daarom zijn er geen koppeltjes binnen de groep toegelaten (discussiepunt: waarom zouden we een verschil maken tussen extern/intern, eerste stappen in relaties aangaan geven veel begeleidingskansen om te spreken over "wat is dat, koppeltje zijn. Wanneer stoort het anderen, wanneer niet ?) • We reageren op kledij die niet gepast is
Living Chris	<ul style="list-style-type: none"> • Je kan niet samen op de kamer spelen, uitzonderingen zijn mogelijk • koppeltjes kan, maar wanneer iets storend wordt voor de rest van de groep, dan zullen begeleiders dat me jou bespreken. • douchen: er is een begeleider in de buurt op de gang • We reageren op kledij die niet gepast is

Living Edward	<ul style="list-style-type: none"> • Jongens mogen bij elkaar op de kamer, meisjes bij meisjes, maar niet onderling (discussiepunt: is dat onderscheid relevant?) • vriendjes zijn welkom, maar mogen niet mee naar de kamer. Koppeltjes in de leefgroep, tussen leefgroepen kan, maar we verwachten passend gedrag - rekening houdend met relatieopbouw en context. • Als er in de buitenwereld (vb. tijdens weekends) zorgwekkende dingen gebeuren, gaan we hierover in gesprek met ouders, vanuit een waakzame zorg, niet vanuit een gevecht om dingen verboden te krijgen). • We reageren op kledij die niet gepast is.
---------------	---

Ook rond sociale media proberen we gasten te sensibiliseren over “wat deel je wel/niet” ? Wat zijn de risico's ? We tonen waakzame zorg in de virtuele wereld, zoals we dat ook in de echte wereld doen. Niet verbieden, maar wel attent zijn en problematisch gebruik bespreekbaar maken.

Nica	kan op kamer, maar 's avond afgeven. Bij misbruik is er verhoogd toezicht/beperk gebruik.
Ado	Je kan je toestellen hijhouden, maar deze vrijheid moet je verdienen. In de eerste maand geef je 'savonds GSM af. Bij misbruik is er verhoogd toezicht/beperkt gebruik.
team rene	Internet enkel in leefgroep, geen eigen toestellen
team chris	kan op kamer, maar 's avond afgeven. Bij misbruik is er verhoogd toezicht/beperk gebruik.
team edward	Je kan je toestellen hijhouden, maar deze vrijheid moet je verdienen. Bij misbruik is er verhoogd toezicht/beperk gebruik.
weekendteam	

We verwachten van elke begeleider dat hij niet-passend gedrag tussen jongeren markeert en benoemt. Twijfels worden afgetoetst met collega op dienst, of op teamvergadering. Als gedeeld kader hanteren we daarbij het vlaggensysteem van Sensoa, dat zich baseert op zes criteria. Afhankelijk van de weging wordt gedrag beoordeeld als groen, geel, rood of zwart. We definiëren seksueel grensoverschrijdend gedrag als elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, waar aan één of meer van de zes volgende criteria niet wordt voldaan: wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, contextadequaat, leeftijdsadequaat en zelfrespect. Als seksueel misbruik beschouwen we elke vorm van seksueel gedrag, opzettelijk of onopzettelijk, waar geen wederzijdse toestemming voor bestaat en/of op een of andere manier afgedwongen en/of slachtoffer in een afhankelijkheidsrelatie staat of veel jonger is.

Normatieve lijst en criteria Vlaggensysteem

CRITERIUM	GROENE VLAG	GELE VLAG	RODE VLAG	ZWARTE VLAG
Wederzijdse toestemming of consent	Duidelijk wederzijdse toestemming	Onduidelijke wederzijdse toestemming	Geen wederzijdse toestemming	Herhaaldelijk afwezigheid van wederzijdse toestemming
Vrijwilligheid	Vrijwillig (afwezigheid van dwang)	Lichte dwang of druk	Gebruik van manipulatie, chantage, macht, verleiding	Herhaaldelijk gebruik van agressie, geweld of ermee dreigen
Gelijk(waardig)heid	Evenwaardige partners	Lichte ongelijkheid in maturiteit, leeftijd, intelligentie, ...	Grotere ongelijkwaardigheid	Herhaaldelijk grote ongelijkwaardigheid
Leeftijds- en ontwikkelingsadequaat	Minstens 20% van de kinderen en jongeren vertonen dit gedrag Specifieke ontwikkelingstaak	Gedrag van iets jongere of iets oudere kinderen of jongeren	Gedrag van kinderen of jongeren met groter leeftijdsverschil	Gedrag van kinderen of jongeren met groot leeftijdsverschil
Contextadequaat	Gedrag stoort niemand	Gedrag is licht aanstootgevend (onbeleefd)	Gedrag is erger aanstootgevend (kwetsend of beledigend)	Gedrag is zwaar aanstootgevend (shockkend)
Zelfrespect	Gedrag is niet zelfbeschadigend of is goed voor het zelfrespect	Gedrag kan zelfbeschadigend zijn	Gedrag heeft fysieke, emotionele of psychologische schade als gevolg	Heeft zware fysieke, emotionele of psychologische schade als gevolg

PEDAGOGISCHE REACTIE	GROENE REACTIE	GELE REACTIE	RODE REACTIE	ZWARTE REACTIE
	Bekijk/luister Benoem Bevestig Leg uit	Bekijk/luister Benoem Begrens/leidt af Leg uit Observeer	Bekijk/luister Benoem Verbied Leg uit Observeer goed Bemiddel/ herstel	Bekijk/luister Benoem Verbied Leg uit Straf of verwijt door Observeer extra

We vinden het belangrijk om daarbij in ons achterhoofd te houden dat “ook seksueel groeien gebeurt met vallen en opstaan” (quote van VK-medewerker). Het vlaggensysteem kan mee helpen om gedrag niet te snel te problematiseren, en om vooral te kiezen voor gesprek en reflectie als reactie.

Beslissingen over anticonceptie, worden genomen tussen ouders, arts en jongere. We stimuleren steeds open dialoog hierover tussen ouders en jongere. We bevragen dit actief in onze medische vragenlijst bij de start (jongens & meisjes). We informeren jongeren over hun rechten, om vanaf een bepaalde leeftijd zelf autonoom stappen te zetten op dit vlak.

Wanneer we merken dat vb. dagelijks nemen van de pil moeilijk loopt, en veel herinnering vraagt, kaarten we dit aan bij ouders en jongere, met de vraag om naar een ander voorbehoedsmiddel uit te kijken.

Wat als jongere vb. condooms vraagt? Op de eerste plaats zullen we ook ondersteunen vb. informeren over 'waar je vind je dat zoal' of ondersteunen in 'wanneer, hoe, ... babbel ik daar over met mijn ouders'.

We willen jongeren gevoelig maken voor privacy, intimiteit, Wat deel je niet zomaar met anderen? We hechten er dan ook veel belang aan dat elke jongere een eigen, individuele kamer heeft. Het is belangrijk dat kinderen al heel vroeg goede gewoontes aanleren om met het eigen lichaam en de eigen privacy om te gaan. Bij wassen en verzorgen wordt het kind gaandeweg geleerd hoe hij zijn lichaam zelfstandig kan verzorgen.

Als medewerkers hebben we een belangrijke voorbeeldfunctie:

- vertrouwelijke info wordt niet in gangen, bureaus met open deuren, leefgroepen, ... besproken
- documenten slingeren niet rond
- vertrouwelijke telefoongesprekken gebeuren niet met open deuren
-

Er is aandacht voor privacy tijdens wassen, verzorgen, slapen, persoonlijke gesprekken, binnenkomen van een kamer, In het jaarlijks tevredenheidsonderzoek is 'privacy' een vast thema, dat geëvalueerd wordt. Voorbeeldvragen zijn

- Komen er soms mensen op je kamer terwijl je dat niet wil?
- Kan je rustig alleen telefoneren?
- Mag je alleen zijn met je partner (lief,...)?
- Wordt er persoonlijke informatie over jou of je gezin verteld/gevraagd terwijl er anderen in de buurt zijn ?

Kunnen jongeren ongestoord bezoek ontvangen op kamer ? Koppeltjes kunnen. We vinden het onderscheid tussen “een vriendje van eigen leefgroep”, “van andere leefgroep”, “van buitenaf” geen fundamenteel verschil. We stimuleren vooral een gezonde relatie-opbouw, waarbij we zelf ook vriendje uitnodigen en willen leren kennen, en jongeren ook stimuleren om met hun ouders hierover te spreken. Tijd samen op de kamer kan, maar daarbij denken we open en transparant na, met jongere, over deur open/deur toe, waarm wel-waarom niet (hoe lang ken je elkaar, wat vinden ouders, eigen voorgeschiedenis van de gast rond grenzen aangeven, goede relatie-opbouw, ...). Deze kwestie willen we in elk geval niet vertalen in strakke regels ‘vanaf die leeftijd wel’, ‘wel als je elkaar meer dan drie maanden kent’.

Dit is nog niet in elke leefgroep gerealiseerd, stof voor intern debat binnen team: wat houdt ons tegen om deze vrijheidsgraad wel/niet in te zetten. Dit kan verschillen tussen week en weekendsituatie. Ook in de jonge leefgroepen een discussiepunt, want daar is er momenteel nog een regel “koppeltjes zijn verboden”.

Nieuwe medewerkers krijgen deze visietekst aangereikt als kader. Voor individuele of collectieve vormingsvragen werken we samen met Sensoa of andere gespecialiseerde centra.

3. Preventieve maatregelen

- In ons opnamebeleid hebben we oog voor leefgroepsamenstelling, veiligheid van andere bewoners. Een te sterk risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag naar andere bewoners kan een tegenindicatie zijn. Jongeren moeten kunnen functioneren in een gemengde leefgroep, en in een verticale groep in weekend/schoolvakanties.
- ruimtelijk: alle jongeren hebben individuele kamers. Er kan in risico-periodes/bij risico-jongeren met individuele kamer-alarmeren gewerkt worden/extra beveiliging ingebouwd worden door te overnachten achter gesloten deur. Standaard staan de kamer-alarmeren aan op de compartimenten, en op de deur tussen adolescenten en NICA.
- Regelmatig plannen we een sensibilisatie binnen elke leefgroep, vb. door een thema-week rond relaties en seksualiteit. We informeren ouders minstens dat we dit doen, en waar mogelijk betrekken we hen (ook bij andere thema's dan relaties en seksualiteit).
- We zorgen als organisatie voor een duidelijk kader voor medewerkers: we schatten incidenten in vanuit het vlaggensysteem (Sensoa) en baseren ook onze interventies daarop. We verwachten van elke medewerkers dat hij/zij vermoedens, onduidelijke signalen, aankaart op teamvergadering. We voorzien op regelmatige basis (minstens jaarlijks) een opfrissing van dit model op teams (zoals we dat ook met veiligheidstechnieken doen).
- Jongeren kunnen steeds terecht bij een laagdrempelig aanspreekpersoon, in principe hun IB. Als organisatie zorgen we dat IB over voldoende tijd beschikt voor dit belangrijke deel van zijn job. Wanneer de IB-relatie stroef loopt, zullen we de co-IB actiever inzetten of zelfs een IB-wissel overwegen, net vanuit het belang dat we hechten aan dit laagdrempelig contact. Voor jongeren die praten moeilijk vinden om signaal te geven, is er een brievenbus. Die wordt wekelijks gelicht door hoofdbegeleider, die dan contact neemt met jongere om vraag/zorg te verduidelijken.
- Computers met internet staan in de leefgroep, zodat er een vorm van sociale controle is. Wanneer we indicaties hebben dat jongeren GSM of sociale media misbruiken, kan privilege om die bij te houden tijdelijk teruggeschroefd worden.
- We investeren in onze samenwerkingsrelatie met andere diensten
 - Sensoa of jeugd en seksualiteit inzake vorming, educatie, ...
 - vragen rond anticonceptie, soa, zwangerschap, : Huisarts, JAC,
 - vertrouwenscentrum kindermishandeling
 - Iter: daderhulp in individuele dossiers,
- We besteden zorg aan de selectie van onze medewerkers
 - we vragen van iedereen, ook vrijwilligers, een attest van goed gedrag en zeden
 - we nemen standaard contact met eerdere werkgever
 - in casussen tijdens sollicitaties, komt ook thema 'seksualiteit' aan bod, om in te schatten hoe mogelijke medewerker omgaat.

4. Hoe reageren na incidenten

Kinderen kunnen op laagdrempelige manier melding maken van een probleem, en weten hoe de verdere afhandeling dan loopt. *“ je kan altijd je IB aanspreken. Sommige thema's bespreek je misschien liever met een mannelijke/vrouwelijke begeleider, en ook dat is OK. Is praten niet je ding? Je kan ook steeds een briefje in onze brievenbus steken. Wekelijks maken de hoofdbegeleiders die leeg. Zij zullen steeds tijd maken om naar je vraag te luisteren”.*

Er gebeurt een registratie van de incidenten seksueel grensoverschrijdend gedrag die rood of zwart scoren binnen vlaggensysteem, in het logboekstelsel (operationeel sinds 1 jan 2014). Een incident wordt zowel bij dader als bij slachtoffer geregistreerd. Deze inschatting gebeurt bij voorkeur op team, of minstens in collegiaal overleg.

Op dit moment lijkt het niet aangewezen om deze cijfers ook op te nemen in een jaarverslag. Deze 'brute' cijfers, zonder verhaal, kunnen mensen onnodig afschrikken.

Er is standaardprotocol dat houvast geeft. Dit protocol verschilt naargelang de aard van het incident

1. Incident tussen twee jongeren (seksueel grensoverschrijdend gedrag)
2. Incident tussen jongere en medewerker (seksueel misbruik)
3. Incident tussen jongere en externe, niet verbonden aan de voorziening (vb. jongere komt met een verhaal over een leerkracht,)

Voor de opvolging van incidenten tussen medewerkers verwijzen we naar ons arbeidsreglement, en de wettelijke procedure.

In alle protocollen is er aandacht voor volgende thema's:

- veiligheid
- communicatie: beide partijen, andere jongeren, andere ouders, medewerkers, buitenwereld, scholen
- zorg naar alle partijen
- samenwerking met politie/andere diensten (vertrouwenscentrum)
- afronding en herstel

Protocol: (vermoeden van) seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen jongeren	
Melding	<p>Door: Datum: Aard van melding:</p> <p>Inschatting volgens vlaggensysteem:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Wederzijdse toestemming, ● vrijwilligheid, ● gelijkwaardigheid, ● ontwikkelingsadequaat, ● contextadequaat, ● zelfrespecterend. <p>Dit protocol is van toepassing bij incidenten met code 'rood' of 'zwart'. Het geldt voor alle medewerkers (ook therapeuten)</p>
Onmiddellijke reactie	<p>Overleg met teambegeleider/hoofdbegeleider indien in huis, of collega-op-dienst. Buiten de kantoor-uren bel je met crisispermanent</p> <p>(1) wat er nodig is om direct veiligheid te installeren (2) of ouders van beide partijen meteen verwittigd worden (3) of beide jongeren meteen geconfronteerd worden met de informatie/vaststelling van seksueel grensoverschrijdend gedrag (in principe: ijzer smeden als het koud is) (4) zorg dat de nodige informatie op tools terug te vinden is. Probeer verhaal van jongere zo letterlijk mogelijk weer te geven.</p>
Een crisisteam komt de volgende dag bijeen om afspraken te maken over volgende thema's	
Maatregelen ivm veiligheid	<p>- in de leefgroep (vb. time-out, wijzigen slaapkamers, tijdelijk slapen met deur op slot, inschakelen kamer-alarm,):</p> <p><i>te overwegen: moeten andere jongeren bevraagd worden of zij ook slachtoffer waren van?</i></p> <p>- tijdens weekends/gezinsverband:</p> <p>- schoolse situatie</p> <p>– medische zorg: SOA, zwangerschapsrisico ?</p>
Communicatie	<p>Direct betrokken jongeren (bgl op dienst, vertegenwoordiger crisisteam)</p> <p>Naar ouders (crisisteam):</p> <p>Naar personeel (crisisteam):</p> <p>Naar gasten (bgl op dienst):</p> <p>Naar andere ouders in leefgroep (bgl op dienst)</p>

	<p>Naar buitenstaanders/consulent/..... (sociale dienst)</p> <p>Melding aan VAPH (meldpunt SGG) (sociale dienst)</p> <p>School: (crisisteam – enkel indien duidelijk noodzakelijk)</p>
Stappen naar justitie	Kader is zwijgplicht, enkel melden wanneer er een dreigend gevaar is voor veiligheid dat op geen enkele andere manier kan voorkomen worden.
Samenwerking andere diensten	<ul style="list-style-type: none"> - Slachtofferhulp aanbieden aan jongere, ouders - Vertrouwenscentrum kindermishandeling wordt steeds betrokken, telefoon VK Leuven 016 / 30 17 30 of VK Brussel)2 477 60 60 - ITER (centrum voor daderhulp), telefoon 02/512.62.43
Bespreking aanpassing handelingsplan op team	
Inzet herstelbemiddeling	

Protocol: (vermoeden van) seksueel misbruik door medewerker/vrijwilliger/stagair ... ten aanzien van jongeren	
Melding	Door: Datum: Aard van melding:
Onmiddellijke reactie	<p>Verwittig de crisispermanent. Crisispermanent en directie bekijken (1) wat er nodig is om direct veiligheid te installeren (2) wie de betrokken partijen verwittigd, nl. jongere, ouder, medewerker. Medewerker op dienst noteert zorgvuldig het verhaal van jongere.</p> <p>Directie beslist hoe/wanneer de betrokken medewerker geïnformeerd wordt over vermoeden. De direct leidinggevende wordt hierbij steeds betrokken. Waar mogelijk worden mensen persoonlijk verwittigd, door langs te gaan.</p> <p>De mensen op dienst worden direct geïnformeerd door directie/direct leidinggevende, zodat ze eventuele vragen kunnen beantwoorden.</p> <p>Andere medewerkers worden de volgende ochtend geïnformeerd door directie/direct leiding gevende tijdens korte briefing. Basisinfo tegelijk via mail verspreid, steeds met de duidelijke nuance dat het om een verhaal gaat.</p>
Binnen de 24 uur is er een overleg met directie, direct leidinggevend en van de betrokken medewerker. Hierin komt o.a. aan bod:	
Zorg	<ul style="list-style-type: none"> - voor de genoemde medewerker: samen met persoon in kwestie wordt bekeken wie voor hem de komende periode beste vast aanspreekpersoon/steunfiguur kan zijn. - voor de jongere: hoe kunnen we best zorg verder garanderen? Ouders worden steeds bevraagd of zij voldoende vertrouwen bewaren. - nabije collega's: zorgen voor een snel collectief moment, waar mensen rechtstreeks nog eens info krijgen, en weten wie kunnen aanspreken, kunnen ventileren,
Maatregelen i.v.m. veiligheid	<p>Mogelijk maatregelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tijdelijk ander verblijf voor betrokken jongere - tijdelijk opschorten van diensten, om serene afhandeling mogelijk te maken (schorsing met/zonder behoud van loon). We bekijken ook met arbeidsverzekering of een situatie als arbeidsongeval kan ingebracht worden.
Communicatie	<p>Naar ouders (crisisteam)</p> <p>Naar personeel (directie/crisisteam):</p> <p>Naar gasten: door hoofdbegeleider/teambegeleider, individueel. Steeds</p>

	<p>vermelden wie jongeren intern en extern kunnen aanspreken, als ze iets kwijt willen.</p> <p>Naar andere ouders in leefgroep: beperkte basisinfo: er is een melding, ze wordt onderzocht, als u vragen heeft</p> <p>Naar buitenstaanders/consulent/.....: sociale dienst</p> <p>Pers (directie):</p> <p>Melding aan VAPH (meldpunt SGG): sociale dienst</p> <p>Bij stagiair: school (crisisteam)</p>
Stappen naar justitie	<p>We vragen iemand extern, van buiten de organisatie, om het verhaal van jongere en van de medewerker te beluisteren.</p> <p>Afhankelijk van advies van deze externe zal organisatie zelf juridische stappen zetten, en aangifte/aanklacht doen. Afhankelijk van de aard, de ernst van de feiten en zekerheid waarmee ze vastgesteld zijn, kan er een ontslag om dringende redenen volgen. Zeker dan is er ook nood aan goede nazorg voor collega's, en gans de organisatie.</p> <p>Ouders worden van in het begin geïnformeerd over hun recht om zelf juridische stappen te zetten.</p>
Samenwerking andere diensten	<ul style="list-style-type: none"> - Slachtofferhulp aanbieden aan jongere/ouders. - Vertrouwenscentrum kindermishandeling wordt steeds geïnformeerd. VK geeft zelf aan dat ze in dit soort situaties geen actieve rol spelen. - Nazorg voor collega's, vb. door IDEWE.
Uiterlijk na 7 dagen komt het crisisteam opnieuw bijeen, om te kijken welke bijkomende stappen en eventuele bijkomende communicatie nodig is	
<p>Een herstart van de betrokken medewerker dient zorgvuldig voorbereid te worden, met een externe bemiddelaar</p> <ul style="list-style-type: none"> - spanning en emotie in relatie medewerker – organisatie, in relatie met collega's - reacties van andere jongeren op herstart - relatie met betrokken jongere/ouders en team 	

Protocol: (vermoeden van) seksueel misbruik door externe volwassenen ten aanzien van jongeren	
Melding	<p>Door: Datum: Aard van melding:</p> <p>Dit protocol is van toepassing bij incidenten met code 'rood' of 'zwart'. Kan bijvoorbeeld gaan om leerkracht, buur, familielid, voetbaltrainer, ... van de jongere.</p>
Onmiddellijke reactie	<p>overleg met collega en/of crisispermanent</p> <p>(1) wat er nodig is om direct veiligheid te installeren (vb. niet op weekend)</p> <p>(2) of ouders meteen verwittigd worden</p> <p>(3) of er meteen aangifte/vaststelling door politie nodig is (enkel als dit de enige manier is om veiligheid te garanderen)</p> <p>(4) zorg dat de nodige informatie op tools terug te vinden is</p>
Een crisisteam komt de volgende dag bijeen om afspraken te maken over volgende thema's	
Maatregelen i.v.m. veiligheid	<p>- in de leefgroep:</p> <p>- tijdens weekends/gezinsverband:</p> <p>- schoolse situatie</p> <p>– medische zorg: SOA, zwangerschapsrisico ?</p>
Communicatie	<p>Naar ouders (crisisteam):</p> <p>Naar personeel: binnen team, langs de gewone kanalen. Indien relevantie info (vb. geen contact toelaten met) iedereen, ook secretariaat, verwittigen.</p> <p>Naar andere jongere: niet.</p> <p>Naar andere ouders in leefgroep: niet.</p> <p>Naar buitenstaanders/consulent/.....: sociale dienst.</p>
Stappen naar justitie	<p>In principe een keuze van ouders om al dan niet verdere stappen te zetten. Indien ouders minimaliseren/indien te zorgwekkend: zelf stappen zetten naar</p>

	politie.
Samenwerking andere diensten	Slachtofferhulp (jongere) Vertrouwenscentrum kindermishandeling
Bespreking aanpassing handelingsplan op team	
Inzet herstelbemiddelin g	